

**MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA MUSIQA TA'LIMI VA TARBIYASINING
O'RNI**

O'. R. Ibodov

*Buxoro davlat universiteti San'atshunoslik fakulteti
Musiqa ijrochiligi va madaniyat
kafedrasi o'qituvchisi*

Annotasiya: *Maktabgacha ta'lismuassasasidagi musiqa ta'limi va tarbiyasining vazifasi bolalarni Vatanga sadoqat, do'stlik, tinchliksevarlik, mehnatga muhabbat ruhida kamol toptirish ularning musiqaviy didi bilan estetik saviyasini oshirishdan iboratdir. Musiqa tarbiyasi bolalarga musiqa tinglash, qo'shiqlarni kuylash musiqa bilan harakatlarni bajarish, musiqa asboblarini chalish, musiqa va musiqa ijrochilari haqidagi kitoblarni o'qish, teatr konsert singari musiqaviy faoliyatning har xil turlarini o'rganishdan iboratdir. Musiqa tinglanganidan keyingi bolalardagi fikr almashuvlar juda katta tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, bu bilan bolalar o'rtasida bir-birlarini anglash ruhi va o'zaro ishonch vujudga keladi.*

Kalit so'zlar: *Musiqa tarbiyasi, musiqa tinglash, vatanga sadoqat, do'stlik, mehnatga muhabbat, estetik, musiqiy did, vazifa.*

Musiqa rahbarining bolalar diqqatini qo'shiq mazmuniga jalb qila olishi, bolalarda o'zları ijro etadigan musiqa asarlarini emotsiyal ma'nosini anglashga intilishini vujudga keltirish, ularning olam haqidagi tushunchalarining muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Bola musiqaga qarab harakat qilar ekan, unda beixtiyor emotsiyal moyillik va ritmni his etish shakllanadi. Hozirgi kunda bolalarni estetik ruhda tarbiyalash uchun kerakli hamma shart sharoitlar mavjuddir. "Yoshlar markazlari", "Bolalar va o'smirlar ijodiyoti markazi", mo'zey, teatrlar, kutubxona va madaniyat uylari bolalarning sevimli maskaniga aylangan.

Rahbar avvalo, bolalarni musiqa olamiga olib kirarkan, bolalarda musiqaga bo'lgan qiziqishlarini oshirishga, musiqiy tilni tushuntirishga, dunyoqarashini shakllantirishga, musiqiy didini o'stirishga, go'zallikni his qilishga, musiqiy o'quvini rivojlantirishga harakat qiladi. Musiqa ta'limining o'ziga xos yo'naltirilgan ma'lum bir vazifalari ham mavjuddir. Maktabgacha ta'lismuassasalarida musiqa rahbari musiqa mashg'uloti yordamida qo'yidagi vazifalarni amalga oshirishni maqsad qilib qo'yadi.

1. Bolalarga musiqaga ixlos uyg'otish, musiqiy qobiliyatini (ritm tuyg'usi, musiqaviy diqqati, tasavvur va xotirasini, badiiy didini) o'stirish.

2. Bolalarda milliy merosimizga e'tibor, ona-Vatanga muhabbat hissini tarbiyalash, jamiyatga foyda keltirishga ishtiyоq, farzandlik, Bolalik va jamoatchilik oldidagi burchini anglash, do'stlik, o'rtoqlik, insonparvarlik tuyg'ularini tarkib toptirish didsizlik, xunuklik, g'oyasizlik, tubanlik kabi salbiy hislarga nisbatan murosasiz bo'lishni tarbiyalash.

3. Bolalarning badiiy ijodkorlik qobiliyatini o'stirish, ularning hayotga, o'qishga, mehnatga va turli hatti-haraktlarga go'zallik olib kirishi qobiliyatini rivojlantirish, o'z-o'ziga va atrof muhitdagi barcha nasalarga go'zallik kirlita olishga o'rgatish.

Musiqa mashg'uloti ma'lumki, xorda kuylash, musiqa savodi, kuylash kabi asosiy musiqa faoliyatlarini o'z ichiga oladi va bolalarni ular bilan tanishtirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Mashg'ulotning har bir turida doirachalar, shaqildoqlar, uchburchak kabi turli bolalar musiqa asbobidan chalib, kuy va qo'shiqlarga mos raqs elementlarini bajarish, musiqa asboblarining chalinishi, qo'l harakatlari bilan imitatsiya qilish, chapak kabi elementlardan keng foydalanish yanada qiziqarli va jozibali bo'lishini ta'minlaydi.

Musiqa mashg'uloti avvalo bolalarni dunyoqarashini o'zgartirib, madaniyatli, estetik jihatidan barkamol bo'lib o'sishlarida munosib o'r'in tutadi. Musiqani idrok etishga, musiqa nazariyasi, musiqa adabiyoti va tarixini, milliy qadriyatlarimizni o'rgatadi va san'at durdonalari bilan tanishtiradi, vokal-xor malakalarini rivojlantiradi, musiqiy qobiliyatini o'stiradi, hamda unga bo'lgan ehtiyojlarni qondiradi.

Musiqa mashg'ulotlarida rahbar bolaga dastavval bor musiqani eshita bilishni o'rgatadi, musiqa mazmunini, go'zalligini tushunishiga, musiqaga bo'lgan qiziqishini va ixlosini o'yg'otishga, musiqiy tushunchalarni, musiqa qirralarini, turlari va shakllarini, janrlarini ochib beradi va madaniy ozuqa beradi. Musiqa ta'limiy jarayonlarni sifatli amalga oshirish uchun, avvalo rahbarning qanday malaka va qobiliyatga ega ekanligiga bog'liqdir.

Rahbar o'z kasbini mutaxassis bo'lishi, musiqani quvonch, baxsh etadigan jonli san'at sifatida sevishi, unga ehtirosli munosabatda bo'lish hamda o'zi sevmaydigan narsalarga bolalarda muhabbat o'yg'ota olmasligini, hech qachon unutmasligi lozim. Rahbar o'z o'rni va qadrini bilish kerak. Mashg'ulotda rahbar obyekt, bolalar esa subyekt bo'lishlari lozim. Rahbar barcha ma'naviy kuchlarini safarbar etish, g'oyatda bardoshli, bolalarni va o'z ishini chinakam sevish kerak.

Kuylash faoliyati bolalarning musiqa o'quv qobiliyatlarini hamda ijrochilik malakalarini rivojlantirish uchun zarurdir. Guruhda jamoa bo'lib kuylash jarayonida bola o'z ovoz ijrosini boshqaradi, o'rtoqlarining ijrolarini eshitib kuzatadi va ular bilan birga jo'rnavozlik qilishga intiladi. Tinglash va kuylash o'quv dasturi ta'lim mazmuning asosini tashkil etadi. Bolalarda kuylash va tinglash faoliyatlarini o'rganishi bilan birga cholg'uchilik, musiqali harakatlar hamda ijodkorlik faoliyatları ham har tomonlama rivojlantiriladi, bilim va malakalarini o'zlashtirish va musiqiy tavsiflarni ushbu faoliyatlar vositasida egallash imkoniyatlari yaratiladi.

Musiqa ijodkorligi faoliyati bu faoliyat bolalarda musiqiy tafakkur, izlanish va ijodkorlik malakalarini o'stira borish uchun katta ahamiyatga egadir. Bu faoliyat bola ijrosida doira chertib jo'rnavozlik qilish, kuy ohanggiga mos harakatlarni xususan, raqs harakatlarini topish, she'r parchasiga kuy bastalash kabi ijodkorlik amaliyotlari bilan bajariladi. Musiqali harakatlar, cholg'uchilik va ijodkorlik faoliyatlarini amalga oshirishda o'yin uslublaridan keng foydalanish tavsiya etiladi. Ushbu faoliyatlar zamiri ko'proq o'yin xususiyatlari bilan bog'liqdir. Yangi o'quv dasturida tinglash va kuylash uchun asarlar talab

darajasida berilgan. Musiqiy asarlarni guruh imkoniyatlari va o'quv yilining muhim sanalariga muvofiq tarzda tanlab o'qitish imkoniyatlarini beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Норова Ш. У. РОЛЬ ВНЕШКОЛЬНОГО МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ //IJDOKOR O'QITUVCHI. – 2022. – Т. 2. – №. 21. – С. 10-15.
2. Норова Ш. У. Роль народной музыки в духовно-нравственном образовании студентов //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 855-859.
3. Akhtamovich K. I. THE CONTENT OF EDUCATION AIMED AT METHODOLOGICAL IMPROVEMENT OF THE STUDY OF TRADITIONAL MUSICAL HERITAGE //Academicia Globe: Inderscience Research. – 2022. – Т. 3. – №. 01. – С. 13-15.
4. Кушаев И. А. Педагогико-методические условия изучения традиционного музыкального наследия в образовании //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 893-898.
5. Mirshayev U. M., Mirshayeva D. A. Formation, History and Stages of Development of Bukhara Maqom Art //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 2. – С. 429-433.
6. Миршаев Улугбек Музаффарович. "МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ МУЗЫКАЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ КОЛЬНИКОВ В СЕМЬЕ" Наука, техника и образование, no. 2-1 (77), 2021, pp. 77-80.
7. Tukhtasin Rajabov Ibodovich.PRACTICAL SITUATION OF TEACHING UZBEK MUSICAL FOLKLORE IN THE CONTINUOUS EDUCATION SYSTEM.International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) DOI:10.9756/INTJECSE/V14I6.77 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 06 2022. Str.708-716
8. Tukhtasin Ibodovich Rajabov.The Mechanism of Teaching Uzbek Musical Folklore.Volume-1 | Issue-1 Available online @<https://procedia.online/index.php/philosophy//Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences ISSN 2795-546X>Volume – 1 | Issue – 1 | August – 2022 Procedia
9. Ramazanova O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 336-339.
10. Каримов О. И., Шарипова С. Ш. К. Место искусства музыки в формировании идеальной личности человека в дошкольном заведении //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 692-698.
11. Ходжаев Р. Р., Каримов О. И. Подготовка будущих учителя музики. Тренировка на скрипке для рефлексации мышц //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 2. – С. 1419-1423.

12. NURULLAYEV F. СОДЕРЖАНИЕ ОБУЧЕНИЯ БУХАРСКИМ НАРОДНЫМ ПЕСНЯМ В МУЗЫКАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 22. – №. 22.
13. NURULLAYEV F. Моделирования педагогических с музыкальным уклоном действие объектов через математический аппарат в педагогике //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 20. – №. 20.
14. Ramazanova O. K., Shukurov M. HISTORICAL DEVELOPMENT OF STATUS //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Т. 3. – №. 02. – С. 447-452.
15. Rajabov A. The development of music and instrumental performance in Central Asia //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
16. Axtamov I. Maktab musiqa madaniyati darslarida maqom namunalarini o'rgatishni metodik takomillashtirish tajribalaridan //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 21. – №. 21.
17. Каюмов И. Ф. Санъатнинг турлари ва уларнинг тарбиявий аҳамияти //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 849-854.
18. Ibragim Fayzullaevich Kayumov. Xalq qo'shiqlari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarning nutqiy malakasini o'stirish usullari. Scientific progress 2021/03Б.635-640.
19. Рузиев Д. Ю. Оркестр как средство музыкально-эстетического воспитания учащихся //Academy. – 2020. – №. 11 (62). – С. 50-53.
20. Рузиев Д. Ю. Проектирование процесса обучения музыкальным произведениям в ансамбле //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1 (77). – С. 58-61.
21. Кушаев И. А., Ахтамов И. И. У. ПРОБЛЕМЫ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ МУЗЫКАЛЬНЫХ ЗАНЯТИЙ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА //Academy. – 2021. – №. 3 (66). – С. 54-57.
22. RAXMATOVA M. "SHASHMAQOM" NASR (ASHULA BO'LIMINING IKKINCHI GURUH SHO'BALARINI) O'RGATISH YO'LLARI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 19. – №. 19.
23. Raxmatova M. O. O 'ZBEK XALQINING FOLKLOR SAN'ATI HAMDA FOLKLOR-ETNOGRAFIK JAMOALARNING MUSIQA SAN'ATI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI //Scientific progress. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 628-634.
24. Мадримов Б. Х. ҚАДИМГИ ДАВР ФОЛЬКЛОРНИНГ ЁШЛАР ТАРБИЯСИДАГИ АҲАМИЯТИ //ZAMONAVIY TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLARI. – 2022. – Т. 1. – С. 192-195.
25. Мадримов Б. Х. Ўқувчиларни Мусиқа Саводхонлигини Ошириш Имкониятлари //IJTIMOIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 12-16.
26. Ибодов У. Р. Способы обучения музыкальной грамоте на уроках музыкальной культуры //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1 (77). – С. 65-68.

27. Ибодов У. Р. МУЗЫКАЛЬНЫЕ ФОРМЫ НА ОСНОВЕ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ МОДЕЛИ КОМПОЗИЦИИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 236-241.
28. Хасанов Х. Р., Яхяева Ш. Ш. МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ «ГРУППОВОГО ПЕНИЯ» В ПРЕПОДАВАНИИ «МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ» В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. В2. – С. 165-168.
29. Хасанов Х. Р. НЕОПРЕДЕЛЕННЫЕ ФОРМЫ В МУЗЫКЕ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 751-756.
30. Камолов Ш. Х., Бомуродов Ш. Ш. Педагогический характер студенческой молодежи и психологический подход //Academy. – 2021. – №. 3 (66). – С. 60-62.
31. Камолов Ш. Х. Приёмы и методы преподавания музыки в общеобразовательной школе //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 602-607.
32. Yoshiyevna U. M. THE METHOD OF ORGANIZING" GROUP SINGING" IN TEACHING" MUSICAL CULTURE" IN SECONDARY SCHOOLS //Modern Journal of Social Sciences and Humanities. – 2022. – Т. 4. – С. 271-274.
33. Умурова М. Ё. THE IMPORTANCE OF USING PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN SPECIAL EDUCATIONAL SCHOOLS //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 22-2. – С. 24-26.
34. Мухамедов Т. Д. ФАКТОРЫ НРАВСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ХОРОВОГО ИСКУССТВА //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1 (77). – С. 81-83.
35. Мухамедов Т. Д. Способы и средства развития музыкальных способностей учащихся на уроках музыки //Проблемы науки. – 2021. – Т. 43.